

QORTI TAL-APPELL

IMĦALLFIN

**S.T.O. PRIM IMĦALLEF MARK CHETCUTI
ONOR. IMĦALLEF GIANNINO CARUANA DEMAJO
ONOR. IMĦALLEF ANTHONY ELLUL**

Seduta ta' nhar it-Tnejn, 9 ta' Ottubru, 2023.

Numru 8

Rikors numru 1023/2017/1 JVC

Carmel sive Charles Farrugia, Emanuel Farrugia, Paul Farrugia

v.

**Sier & Sons Limited (C 56548), Frankie Zammit, Vincent Zammit u
Francesco sive Francis Zammit**

1. B'din is-sentenza l-Qorti ser tiddeċiedi l-appell tal-konvenuti mis-sentenza tal-Qorti Ċivili, Prim'Awla tas-16 ta' Diċembru 2021 li filwaqt li lliberat lill-konvenut Frankie Zammit mill-osservanza tal-ġudizzju, iddikjarat li l-konvenuti l-oħra għamlu spoll meta qattgħu blat li kien jiffirma reċint tal-barriera tal-atturi, u ordnat li jsir dak ix-xogħol meħtieġ

sabiex ir-recint tal-barriera Soft Soten Quarry Number 26, ta' Kandja, limiti tal-Imqabba jerġa' jsir kif kien.

2. L-atturi fetġu din il-kawża u talbu lill-Qorti sabiex:

“1. Tiddikjara illi ghar-ragunijiet premissi, il-konvenuti jew min minnhom ikkommettew spoll klandestin u vjolenti għad-detriment tal-atturi;

2. Tordna lill-konvenuti jew min minnhom sabiex fi zmien qasir u perentorju li jigi lilhom prefiss, jagħmlu dawk ix-xogħlijiet rimedjali kollha opportuni sabiex jirripristinaw lill-esponenti fit-tgawdija ta' hwejjigħom ossia r-recint tal-barriera proprjeta tagħhom “Soft Stone Quarry Number 26” gewwa Ta' Kandja, fil-limiti tal-Imqabba u senjatament dik il-parti tar-recint li tagħti għal fuq l-Isqaq Ta' Kandja dejjem fil-limiti tal-Imqabba, u dan occorrendo taht is-supervizjoni ta' periti nominandi;

3. Fin-nuqqas, tawtorizza lill-atturi jagħmlu dawk ix-xogħlijiet rimedjali a spejjez tal-konvenuti jew min minnhom, occorrendo taht is-supervizjoni ta' periti nominandi”.

3. Il-konvenuti wieġbu:

“1. Preliminarjament l-eccipjenti Frankie Zammit, Vincent Zammit u Francesco sive Francis Zammit mhumieq il-legittimi kontraditturi u għandhom jigu liberati mill-osservanza tal-gudizzju;

2. Fil-mertu, l-atturi għandhom jipprovaw l-elementi tal-azzjoni mressqa minnhom, inkluz l-element tal-pussess u li l-azzjoni tagħhom giet intavolata fiz-zmien dekadenzjali impost mil-ligi.

3. Inoltre, kull wiehed mill-atturi għandu jikkonferma id-diminuzzjoni tal-pussess, dannu jew tfixkil fit-tgawdija ta' xi drittijiet possessorji allegati minnhom.

4. F'kull kaz, u mingħajr pregudizzju, it-talbiet attrici huma infondati fil-fatt u fid-dritt u għandhom jigu michuda bl-ispejjez kontra tagħhom.

5. F'kull kaz ukoll, u mingħajr pregudizzju għas-sueccipit, l-eccipjenti kollha ma kkommettew ebda diminuzzjoni tal-pussess, dannu jew tfixkil fit-tgawdija ta' xi drittijiet possessorji ta' xi wiehed jew aktar mill-atturi.

6. *Minghajr pregudizzju, it-tieni talba attrici hija insostenibbli u impossibbli peress li ma jista' qatt isir ripristinar ta' blat*".

4. L-Ewwel Qorti ddeċidiet hekk:

"1. Tilqa' biss in parte l-ewwel eċċezzjoni tal-intimati u tillibera mill-osservanzja tal-ġudizzju lill-intimat Frankie Zammit (KI 476880M) filwaqt li tiċċadha fil-bqija;

2. Tiċċad il-bqija tal-eċċezzjonijiet tal-intimati;

3. Tilqa' l-ewwel talba tar-rikorrenti u tiddikjara illi għar-raġunijiet kif premessi, l-intimati kollha eskluż Frankie Zammit (KI 476880M) ikkommettew spoll klandestin u vjolenti għad-detriment tar-rikorrenti;

*4. Tilqa' t-tieni talba tar-rikorrenti u tordna lill-intimati kollha ħlief Frankie Zammit (KI 476880M) sabiex fi zmien xahrejn, jagħmlu dawk ix-xoghlijiet rimedjali kollha opportuni sabiex jirripristinaw lir-rikorrenti fit-tgawdija ta' ħwejjighom ossia r-recint tal-barriera proprjeta' tagħhom "Soft Stone Quarry Number 26" ġewwa Ta' Kandja, fil-limiti tal-Imqabba u senjatament dik il-parti tar-recint li tagħti għal fuq l-Isqaq Ta' Kandja dejjem fil-limiti tal-Imqabba skont id-direzzjoni li tat din il-Qorti f'din id-deċizzjoni taħt it-titolu '**Ripristinu status quo ante**', u dan taħt is-supervizjoni tal-Perit David Pace li qed jerġa' jiġi nominat għal dan il-għan;*

5. Tilqa' t-tielet talba tar-rikorrenti u fin-nuqqas, tawtorizza lill-rikorrenti jagħmlu dawk ix-xoghlijiet rimedjali a spejjeż tal-intimati kollha eskluż Frankie Zammit (KI 476880M) taħt is-supervizjoni tal-Perit David Pace;

Bl-ispejjeż kollha, nkluż tal-Perit nominat il-Perit David Pace, kontra l-intimati kollha eskluż biss Frankie Zammit (KI 476880M)".

5. L-Ewwel Qorti rraġunat hekk:

"Pussess:

Illi fil-każ odjern jirrizulta li l-allegat spoll seħħ għaliex ir-rikorrenti jsostni li l-intimati jew xi ħadd minnhom naqqas mill-ħajt iffurmat minn blat li jifred il-barriera proprjeta' tar-rikorrenti minn mal-isqaq li hemm qbil li huwa sqaq pubbliku. L-intimati Francis Zammit (il-missier) u Vincent Zammit ma jichdux li kienu huma li wettqu x-xogħol biex dan il-blat tqatta' għalkemm Francis Zammit jikkontradixxi ruhu bejn l-affidavit u l-kontro-eżami tieghu. Jsostnu izda li dan il-blat għandu jiġi kunsidrat bħala formanti parti mill-isqaq pubbliku u mhux mill-

proprjeta' tar-rikorrenti. Jargumentaw li xi darba l-isqaq kellu livell aktar gholi u kien kollu jikkonsisti fi blat. Jirrizulta izda lill-Qorti kemm mix-xhieda kif ukoll mir-rapport tal-Perit Tekniku li s-sitwazzjoni prezenti tal-isqaq ilha hekk għal għexieren ta' snin.

Il-Qorti rat li l-Perit Tekniku David Pace fir-relazzjoni tiegħu kkonkluda li l-blat in kwistjoni kien jiffirma parti mill-proprjeta' tar-rikorrenti u mhux mill-isqaq. Baqa' jsostni din il-konkluzjoni tiegħu wkoll fir-risposti għall-eskussjoni. Da parti tagħhom ir-rikorrenti fl-affidavits lkoll kkonfermaw li dan il-blat huma sabuh kif kien qabel l-allegat spoll lura fil-bidu tas-snin disghin u dejjem qisuh bhala formanti parti mill-proprjeta' tagħhom. Din is-sitwazzjoni baqghet hekk sa qabel saru x-xogħlijiet mill-intimati msemmija. Stante li din hija kawza ta' spoll u għalhekk skont il-gurisprudenza din il-Qorti mihiex tenuta li tidhol fi kwistjonijiet ta' titolu izda biss f'ezami tal-pussess jew mera detenzjoni l-Qorti ghandha tqis l-element tal-pussess fil-mument tal-ispoll u mhux kif qed jipretendu l-intimati diversi għexieren ta' snin qabel. Il-Qorti tqis li abbazi tax-xhieda tar-rikorrenti kif ukoll tal-konkluzjonijiet tal-Perit Tekniku, li fl-atti tressqu provi sufficjenti li jikkonvincuha li r-rikorrenti kienu fil-pussess tal-blat in kwistjoni qabel ma sehh l-att u għalhekk dan l-element ġie sodisfatt;

Spoll vjolenti u klandestin:

Mill-atti jirrizulta li l-intimati stess ħassew l-obbligu li javvicinaw lil wieħed mir-rikorrenti u nfirmawh li xtaqu jqattgħu il-blat in kwistjoni sabiex jitwessa l-isqaq u l-vetturi tagħhom jgħaddu aktar komdi. Ir-rikorrent Paul Farrugia xehed li meta ġie avvicinat, hu fl-ebda ħin ma ta l-kunsens tiegħu sabiex isiru x-xogħlijiet. Anzi jżid li hu għamilha cara mal-intimat Francis Zammit (il-missier) li jekk kellhom iwessghu, dan kellhom jagħmluh min-naħa tal-ħajt tal-barriera tagħhom u mhux min-naha tal-ħajt tar-rikorrenti. Għamilha cara wkoll li l-proprjeta' ma kinitx tiegħu biss u li kien ser ikellem lil ħutu. Il-Qorti tqis li dan il-kliem, bl-ebda tiġbid tal-immaginazzjoni ma jista' jinftiehem li r-rikorrenti taw xi kunsens għax-xogħlijiet lill-intimati anzi bil-kontra. L-intimat Francis Zammit xehed mingħajr eżitazzjoni li hu xorta waħda baqa' għaddej bix-xogħlijiet għax ma ħassx li kellu bżonn il-kunsens tar-rikorrenti. L-istess xehed in kontro-eżami l-intimat ibnu Vincent Zammit. Ir-rikorrenti saru jafu li effettivament tqatta' l-blat fil-pussess tagħhom l-ghada li dan seħħ meta r-rikorrent Carmel Farrugia mar fuq il-post u sab il-fatt kompjut.

In vista tas-suespost l-Qorti tqis għalhekk li fl-atti tressqu provi sufficjenti li jevidenzjaw l-element ta' vjolenza u klandestinita' b'dan li dan l-element ukoll ġie sodisfatt.

.....

Legittimu Kontradittur:

L-intimati jsostnu li personalment m'humieix il-leġittimi kontraditturi f'dawn il-proċeduri stante li l-barriera li minħabba fiha wettqu x-xogħlijiet mhiex proprjeta' personali tagħhom iżda hija proprjeta' tal-kumpanija ntimata li tagħha huma diretturi. Il-Qorti terġa iżda tirrileva li din mhiex kawża petitorja u li f'kawża ta' spoll jeħtieġ biss li jiġi pruvat min wettaq l-att, li kif jingħad fl-ambitu kriminali, permezz tiegħu ħa l-liġi b'idejha.

Il-Qorti rat li mill-atti jirriżulta li l-intimat Francis Zammit (missier ir-rikorrenti l-oħra) preżenta ruħu mar-rikorrent Paul Farrugia bħala l-persuna li xtara l-barriera flimkien ma' uliedu. Mill-provi jirriżulta li fl-ebda ħin waqt il-konversazzjoni mar-rikorrent ma ssemmiet il-kumpanija. In oltre fl-atti rriżulta li l-att spoljattiv huwa ammess li sar mill-intimat Francis Zammit u ibnu l-intimat Vincent Zammit. Għalkemm huwa minnu li mill-atti rriżulta li l-intimat l-ieħor Frankie Zammit ma kienx fuq il-post fil-ħin li sar dan ix-xogħol dan il-fattur ma kienx not għar-rikorrenti fil-mument li ġiet ntavolata l-kawża. F'dan l-istadju għalhekk il-Qorti hija fil-posizzjoni li tillibera mill-osservanza tal-gudizzju biss lill-intimat Frankie Zammit (KI 476880 M). Il-kumpanija ntimata hija wkoll legittimu kontradittur stante li fuqha wkoll jinkombi l-obbligu tar-ripristinu.

Ripristinu status quo ante:

L-intimati jsostnu fir-risposta tagħhom li fi kwalunkwe każ la darba l-blat tqatta' issa ma jistax jiġi ripristinat. Dwar dan il-Perit Tekniku nominat minn din il-Qorti kkonkluda u rrakomanda kif isegwi:

'22. Naturalment m'huwiex possibbli illi il-blat jerġgħa jitqiegħed lura w għalehkk jiġi sostitwit b'qoxra tal-konkos jew, fejn tippermetti il-ħxuna, b'qoxra tal-bricks mimlija bil-konkos.'

Mill-atti jirriżulta li r-rikorrenti xehdu li l-blat fil-ħxuna li jinsab fih wara l-att spoljattiv jikkostitwixxi f'periklu u li jeħtieġ li jiġi nfużat. Il-Qorti tqis allura li, fil-każ odjern ir-ripristinu għandu jsir kif indikat mill-Perit Tekniku David Pace, kif suespost fuq direzzjoni tiegħu stess, dan sabiex tiġi ripristinata l-ħxuna ta' blat eżistenti fuq is-sit qabel l-ispoll. Din il-ħxuna tirriżulta mill-affidavits tar-rikorrenti li lkoll jindikaw li l-blat minn ħxuna ta' tliet piedi tnaqqas għal ħxuna ta' pied. Għalhekk għandha tiġi ripristinata ħxuna ta' żewġ piedi sabiex b'kollox ikun hemm tlett piedi konsistenti parti blat u parti ħajt ripristinat".

6. B'rikors preżentat fl-10 ta' Jannar 2022 il-konvenuti Sier & Sons Limited, Vincent Zammit u Francesco sive Francis Zammit appellaw. L-

atturi wiegħbu fl-1 ta' Frar 2022 u taw ir-raġunijiet għalfejn din il-Qorti għandha tiċċhad l-appell.

7. L-ewwel aggravju hu li l-Ewwel Qorti żbaljat meta kkonkludiet li l-konvenut Francesco sive Francis Zammit wettaq spoll. L-atturi qalu li l-ispoll wettqu Vincent Zammit waħdu, kif ikkonkluda l-perit tekniku nkarigat mill-Qorti. Jirriżulta li Francis Zammit kellew lil Farrugia u kien jaf li l-blat ser jitqatta' u tqatta'. Inoltre ma rriżultax li għandu xi setgħa fil-kumpanija Sier & Sons Ltd li hi mmexxija minn Vincent u Frankie Zammit.

8. L-ilment tal-konvenuti li appellaw hu bla bażi. Fl-affidavit Francis Zammit xehed li tkellem mal-attur Paul Farrugia u qallu li kien hemm bżonn li *".... jitqaxxar biċċa mill-ħajt li kien hemm fl-isqaq"*. Imbagħad in kontroezami xehed, *"Mort inkellem lil Pawlu biex inqatta' l-blat, għalkemm ngħid illi huwa pubbliku biex ma nieħux il-liġi f'idejja. Il-blat fejn tqaxxar huwa parti mal-barriera tar-rikorrenti u part ma l-isqaq. Il-blat kien wiesgħa xi tlitt piedi w għalhekk ikkonkludejt illi kien parti minnu tal-isqaq"*. Ix-xhud qiegħed jirreferi għall-avukat Dr Paul Lia. Xehed ukoll li *"In-negozju qlibtu fuq il-kumpanija xi sentejn ilu, qabel ma nbdiet din il-kawża"*. Min-naħa tiegħu l-attur xehed li wara li tqatta' l-blat, *".... ċempilt lil Frans u staqsejtu kien hu li qatta' l-ħajt. Minnufih hu qalli li kien hu u li kellu d-dritt li jagħmel hekk"*. Li jargumenta li ma kienx direttament involut jew li m'għandux interess fil-kumpanija, ma jitwemminx.

9. Fit-tieni aggravju l-konvenuti argumentaw li għaladarba l-Ewwel Qorti qalet li Vincent Zammit kien wettaq l-ispoll, ma tistax ukoll fl-istess nifs tikkonkludi li l-kumpanija Sier & Sons Ltd ikkomettet spoll. Żiedu li lanqas ma rriżulta li l-kumpanija kienet kompliċi ta' spoll.

10. F'dan ir-rigward ma ngħatat l-ebda eċċezzjoni li l-kumpanija konvenuta mhijiex il-leġittimu kontradittur. Hu ovvjw li kumpanija mhijiex ser tagħmel l-att fiżiku per se ta' tħaffir peress li mhijiex persuna fiżika. Però mill-provi li tressqu hu ċar li dak li sar kien għal benefiċċju tal-kumpanija konvenuta li għandha barriera faċċata dik tal-atturi. L-aġir tagħha hu tramite l-persuni li jaġixxu fl-interess tagħha, f'dan il-każ il-konvenuti Victor u Francis Zammit.

11. It-tielet aggravju tal-konvenuti hu li l-Ewwel Qorti ma kkunsidratx l-eċċezzjoni li ma kkommettew l-ebda diminuzzjoni ta' pussess, dannu jew tfixkil fit-tgawdija ta' xi drittijiet possessorji ta' xi wieħed jew aktar mill-atturi. Isostnu li n-naħa fejn sar l-iskavar hu fejn jinsab l-isqaq pubbliku, u għadu jiffirma parti integrali minnu. Komplew li kieku kien mod ieħor l-atturi kienu jqattgħu wkoll it-tliet piedi blat għall-fond kollu tal-istess 'reċint' u mhux iħalluh hekk. Dan m'għamluhx peress li jafu li huma ma għandhom ebda proprjetà u lanqas pussess ta' dik il-parti tal-blat. Argumentaw ukoll li l-Ewwel Qorti naqset milli tikkunsidra li l-atturi lanqas

ma jgawdu pussess fuq l-art kollha, li wkoll mir-ritratti tidher li kienet mitluqa u inutilizzata għal żmien twil.

12. Il-provi juru li bejn il-barriera tal-atturi u l-isqaq hemm ħajt li parti minnu hu ċint bil-ġebel tal-franka u parti minnu blat (ara ritratti mehmuża mar-rapport tal-perit tekniku). Il-konvenuti qattgħu parti mill-blat biex iwessgħu l-isqaq u b'hekk djieq dak il-ħajt diviżorju. Dak il-ħajt diviżorju kien fil-pussess tal-atturi ġialadarba għandhom il-barriera biswitu. B'dak li għamlu l-konvenut fixklu lill-atturi fil-pussess ta' dak li kien qiegħed jifred il-barriera mill-isqaq pubbliku. Dan irrispettivament proprjetà ta' min hu l-ħajt diviżorju. Il-pussess materjali ġie ppruvat mill-fatt li l-atturi għandhom il-pussess tal-barriera li tikkonfina miegħu. Tant għandhom pussess li Francis Zammit stess xehed:

“Darba minnhom kont dieġel bil-vann fi Sqaq ta' Kandja biex inħallas lil Leli Farrugia għal xi rimi li l-kumpanija Sier & Sons Limited kienet għamlet l-Imqabba f'barriera tal-aħwa Farrugia u x'ħin waqft quddiem il-gate tal-barriera li xtrat Sier & Sons, għidtlu li biex it-trukkijiet tal-kumpanija tat-tfal setgħu joħorġu sew mingħajr ma jagħmlu ħsara lil ħadd, kien hemm bżonn li jitqaxxar biċċa mill-ħajt li kien hemm fl-isqaq. Jekk niftakar sew kien Pawlu li kien qede ikellimni u kien qalli li ser ikellem lil ħutu”.

13. Inoltre, il-provi juru li l-atturi kellhom pussess fiżiku tal-barriera irrispettivament minn kemm kienu jmorru spiss fiha. F'dan ir-rigward issir referenza għal dak li xehed l-attur Paul Farrugia (paragrafu 5 tal-affidavit). Prova li ma ġietx kontradetta.

Deċiżjoni

Għal dawn il-motivi tiċċad l-appell bl-ispejjeż kontra l-appellanti.

It-terminu ta' xahrejn stabbilit mill-Ewwel Qorti jibda jgħaddi mil-lum.

Mark Chetcuti
Prim Imħallef

Giannino Caruana Demajo
Imħallef

Anthony Ellul
Imħallef

Deputat Reġistratur
gr